

aquest el que derivi del nom comú, més aviat sembla que en provençal vingui d'un verb *barjà* 'xerrar', aplicació figurada de 'bregar el cànem' (veg. *BREGAR*) i l'adjectiu català deu ser manllevat del provençal. □ 1.ª doc.: fi del S. XIX.

Manca encara en els diccionaris del S. XIX (Belv., Lab. 1839, etc.), si bé ja el recollí *DAG.* en el seu, i figura en Bulbena («*berjau, berjaule* dial. bergants») i d'altres de coetanis o poc anteriors. C. 1890 ja l'usava en el Rosselló Saisset: «un bon dia, pertant, tot se va descobrir, / i tothom va tractar la Rosa de *barjaula*» (*Catalanades*, p. 208), també l'usà un poc després el seu paísà Casaponce en les seves *Faules*. Aquests li donen el sentit de 'dona estúpida'; però no és menys vigorós en el Principat, especialment en tota la meitat Nord: se sent molt sobretot a l'Empordà però també és conegut a Barcelona, i entre els escriptors que se serveixen del femení i dels seus derivats figuren Raimon Casellas, Víctor Català, Girbal Jaume, etc., i c. 1865 Pitarra («*verjaula*» en *L'últim Trencaldós*); *AlcM* el localitza a l'O. fins a Camprodon-Cardona-Solsona. El sentit, cap a migdia, pren cada cop més una connotació moral, 'dona egoista', 'sense escrúpols', 'dona de vida dubtosa'; però si ha arribat a significar 'prostituta' és solament a manera d'eufemisme, amb matis semblant (potser encara menys definit) que *bandarra*.¹ Quant al masculí *barjau*, encara que l'hagin registrat alguns diccionaris, no l'he sentit mai ni em consta que realment s'hagi usat en forma espontània en la nostra llengua. Cap al NO. el mot (o una seva variant) es deu estendre poc o molt fins cap a l'extrem del domini lingüístic.² En *Barjaula* (aplicat a una figura masculina i segurament per un fet de significativa ironia) ha estat el nom d'un dels personatges mítics i proverbials del món popular fantasmagòric (barceloní o empordanès, no ho sé): Coromines va presentar-nos-el en el seu poema inicial de la trilogia de Tomàs de Bajalta com a emblema de l'home brutal sense altre ideal que el d'afartar-se sense límits: quan el Bajalta en el sopar grandiós i gargantuesc de Can Garlanda pregunta «com s'ha d'ésser per ser feliç, / En *Barjaula*, menjant, li respon que *Aixís!*» (O. C., 81f.).

Montoliu en els seus *Est. Etim. Cat* de 1913 (p. 28, s. v., tit. a p. de *EUC* VII, 113) fou el primer a rumiar sobre l'origen d'aquest mot, però no en va dir res que valgui gaire la pena: seria un derivat de l'arrel de *boig* 'foll', 'beneit', en llenguadocià *baug* (*bâuè*), -jo, del qual existiria un derivat *baujard*,³ i d'aquest per una espècie de metàtesi recíproca (ben extravagant, per cert) hauria sortit *barjau*; l'espècie de justificació, que hi afegeix, que *boig* i *baug* vinguin d'un *BALBIUS derivat de BALBUS (i amb això es posa a parlar d'un absurd *BALBIARDUS) és també falsa (vegeu *BOIG*), però sobretot el dit *baujard* és un mot sense importància, merament local (d'alguna part del Llemosí) i ni com a manlleu del llemosí ni com a creació catalana paral·lela tindria això la més vaga versemblança. No pensem tampoc en derivar-lo de *verge*: no solament perquè una terminació *-au(la)* (que al capdavant ni tan

sols és un sufix) fóra ben inadequada per a aportar-hi una idea negativa —comparable a la de *demi* en el fr. *demi-vierge*— sinó perquè el mot no ha tingut mai *v-* ni *e-* (sons que l'occità de Provença no confon ni ha confós mai amb *b-* ni amb *a-*).

Molt més defensable seria la idea que *barjaula* (amb el masculí prov. *barjau*) fossin el mateix que el cognom cat. *Barjau* (que el *DAG.* localitza a Manresa i Vic i *AlcM* també a Ripoll, Igualada, etc., jo mateix n'he conegut un que era catèdràtic de Barcelona). Innocentment pensariem que és un de tants NPP germànics en *-au, -ald*,⁴ però ni la fonètica (*-rj-*, que no surt per via normal de cap combinació germànica possible i menys en onomàstica) ni el repertori de l'onomàstica germànica no permeten creure-ho; possiblement, en canvi, és significatiu el veïnatge amb el cognom *Barjuan* (que *AlcM* recull a 5 pobles del Vallès oriental o immediats, i que no sembla que pugui estar com diu aquest, per *Pere Joan*). És almenys suggestiva la idea que *Barjuan* sigui una romanella judaica (fet isolat, és veritat, en la nostra onomàstica), si advertim que els noms arameus en *Bar* 'Fill de...' (*Bar Abbas, Bar Iona, Bar Kokba, Bar Iesu, Bar Naba*) tingueren prolongació no solament a la Judea romana sinó a la Diàspora, i després entre els sefardim: fins entre els jueus catalans de l'Edat Mitjana, recordem el nostre il·lustre *Bar Hiia*, i els tan coneguts *Bar Hebraeus* i *Bar Abraham*.

Podriem imaginar que *Barjau* així mateix ho fos, i que aquests dos romanguessin com una deixalla esporàdica de jueus catalans o xuetes (recordem *Bennasser, Benay, Benejam, Estruch*, etc.); arribaríem fins a suposar que *Barjau* hagués estat un nom de jueu molt corrent⁵ i notòriament judaïtzant, i llavors l'ús pejoratiu de *barjau, barjaula*, amb el valor 'aquest diantre de xueta, aquesta malèida juevota' hauria pres forçosament tots els sentits de sever enjudiciament que hem registrat per a *barjaula*. Comencem, però, fent constar que tot això reposa en una gran hipòtesi atrevida i indemostrada,⁶ per més que el cas del mall. *jafut* 'roí, covard', 'dolent, repugnant' (< *yahûdi* 'jueu', *BDC* xxiv, 65) constitueixi verdaderament un paral·lel temptador.

Una altra explicació fóra, doncs, preferible, i en realitat crec que ja Spitzer trobà l'etimologia vera del nostre *barjaula*, per més que la seva exposició embrollada i involucrada, i la manca de precisions lexicals sobre l'ètimon inspirin a la primera i a la segona lectura un gran escepticisme sobre la idea. En *Lexikalisches aus dem Katalanischen*, 18-19, involucra realment la qüestió amb la de l'origen d'*ESBARGIR* (i *esbarjo*) i amb *aspergis* en el sentit figurat de 'renecs' (aquest certament inconnex, i aquell segurament sense més que algun contacte secundari), distraient si més no la nostra atenció de la seva troballa encertada, i augmentant la desconfiança que sempre han d'inspirar les dades lexicogràfiques mistralenques, quan no són objecte d'una tamisació que ens les concreti i depuri. Però la idea fonamental era bona.

No un femení *barjaula*, ni forma igualable, però sí